

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredne nedelje in praznike. — Inzerati do 30 peti vrst & Din 2, do 100 vrst & Din 2.50, od 100 do 300 vrst & Din 3, večji inzerati peti vrsta Din 4.— Popusti po dogovoru, inzeratni davek posebej. — Slovenski Narod velja mesečno v Jugoslaviji Din 12.—, za tuzemstvo Din 25.— Rokopisi se ne vračajo

UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO
LJUBLJANA, Knafljeva ulica št. 6.
Telefon: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26

Podružnice: MARIBOR, Strossmayerjeva 3b — NOVO MESTO, Ljubljanska c., telefon št. 26 — CELJE, celjsko uredništvo: Strossmayerjeva ulica 1, telefon št. 65; podružnica uprave: Kocenova ul. 2, telefon št. 190 — JESENICE: Ob kolodvoru 101
Poštna hranilnica v Ljubljani št. 10.351

Nevarnost novih zapletljivost zaradi španije:

Francova ataka proti Franciji

General Franco dolži Francijo, da namerava napasti španski Maroko — V Parizu smatrajo to za novo diplomatsko spletko, ki naj bi razbila francosko-angleško fronto

Salamanka, 5. marca. AA. Havas: Radjska postaja v Salamanci je objavila noto nacionalistične vlade, ki je bila poslana vsem vladam držav, ki so podpisale sporazum v Algeirasu. Ta nota opozarja na nerednosti, ki so jih opazili na meji med francoskim in španskim Marokom. Te nerednosti bi naj dovolile francoskim obmejnim oddelkom, da zaradi miru v francoskem Maroku vkorakajo v španski Maroko. Tako bi nastal položaj, ki bi bil nevaren za mir v Evropi. Vlada v Salamanci želi, da naj se mešana komisija pošlje v španski Maroko, ki naj pojasni utemeljenost navedb, ki so v tej noti. Odbor v Londonu naj konča te spletke.

Pariz, 5. marca. AA. Havas: Pristojni francoski krogi so popolnoma rezervirani glede note, ki jo je vlada v Burgosu poslala vsem državam, podpisnicam sporazuma v Algeirasu. Ti krogi še tudi nimajo nobenega uradnega potrdila o tej noti. Politični krogi so te govornice sprejeli s skepticizmom. Po njihovem mnenju gre tu bolj za diplomatske spletke kot pa za resnična dejstva. Francosko stališče je bilo glede Maroka večkrat pojasnjeno in se v tej zvezi opozarja na Hitlerjevo izjavo z dne 11. januarja v Berlinu, ki jo je dal francoskemu veleposlaniku Francoisu Poncetju.

urni bitki so se nacionalisti morali umakniti. Pri francoskem mostu so republikanci popravili svoje postojanke.

Odbor za obrambo mesta je snoči objavil ob 21.30. Neprijateljski napadi so bili odbiti. Naše topništvo je razgnalo zbiranje čet na sovražni strani. Begunci, ki prihajajo k nam, pravijo, da na drugi strani nastopa demoralizacija.

BURGOS, 5. marca. AA. Posebni Havasov dopisnik poroča: Na asturski fronti traja bitka z isto močjo naprej. Nacionalisti so vkljub stalnim napadom in bombardiranjem topništva ohranili vse svoje postojanke. Vlade izgube so velike in v bitki sodeluje mnogo vladnih milicijev. Pet bataljonov s fronte pri Santandreu so poslali pred Oviedo. Ne ve se še, ali bodo vladni oddelki nadaljevali z napadi pri Oviedu, ker je bitka na tej fronti samo drugovrstnega pomena, ki naj razbremeni borbe pred Madridom.

Gijón, 5. marca. AA. Po uradnem poročilu glavnega stana severne vojske prodirajo republikanske čete v Ovdu dalje, zlasti v okraju Puerta Nueva in Alta

Puerta Nueva, Zavzele so tudi vse ozemlje okrog starega pokopališča. Mesto samo izredno trpi zaradi obstreljevanja. Poškodovani sta katedrala in bolnica, v kateri je bilo mnogo žrtev. Računajo, da je zaradi obstreljevanja padlo kakih tisoč ljudi, po večini otrok in žensk.

SEVILJA, 5. marca. AA. Havas: General Queipo de Llano je izjavil po radiu: Po zadnjih vesteh iz Madrida so rdeči vkorakali v Toledo, potem ko so izvršili hud pritisk na celem odseku reke Tajo. Ta vest pa je popolnoma neresnična. Prav take vesti so bile objavljene o Oviedu. Marksistični poveljniki so prešli povelje, da naj mesto Oviedo zavzamejo in oni so sporočili, da so mesto zavzeli, in to tedaj, ko so bili povsod odbiti.

PARIZ, 5. marca. AA. DNB: »Paris Soir« poroča, da je v Sredozemskem morju pri Rosasu grški parnik za bencin »Lukia« naletel na mino. Na parniku je bilo 3000 ton bencina, ki se je takoj vžgal. Nekaj parnikov v bližini je odplulo na pomoč, vendar se še ne ve, če je bila rešena posadka, ki je štela 24 moških.

Politični obzornik

Državno edinstvo — neizpremenljiva ustanova

Odvetnič Gj. Karajovanovič je objavil v beograjski »Pravdi« uvodnik, v katerem dokazuje, da je državno edinstvo Jugoslavije mednarodnopravni akt in zato tudi ustanova, ki se z enostranskimi ukrepi ali odločitvami ne sme in tudi ne da spremeniti. Karajovanovič izjavi:

»Jugoslavija je brez dvoma nastala na temelju ne samo svojega vojaškega uspeha, marveč tudi na podlagi odločitve v Versailles kot mednarodnopravnega akta. Spravljati sedaj vprašanje Jugoslavije ponovno na dnevni red, bi pomenjalo toliko, kakor da hočemo ne samo desavuirati svojo slavno zgodovinsko prošlost, marveč se tudi občutno dotikati onega priznanega mednarodnega akta, ki se ga do danes ni smel in ni mogel dotakniti še nihče, dasi so se takšne težnje od zunaj že opetovano pojavljale. Pokojni kralj Aleksander, zavedajoč se tega, je zato proglasil državo SHS za Jugoslavijo, da bi s tem onemogočil vsak ponovni poskus spravi ti vprašanje znova v razpravo, ker je bil prepričan, da je bilo to vprašanje enkrat za vselej rešeno v Versailles pred pristojnim mednarodnim forumom. S tragično smrtjo kralja Aleksandra in z zgodovinskim proglašenjem njega za kralja Ureditelja, kakor tudi z ogromnim romanjem ljudskih množic na grob kralja Ureditelja je podan dokaz, da je naš troimeni narod sprejel in priznal ta akt uedinjenja pokojnega kralja in ga tudi zaradi tega proglašal za Ureditelja. Jugoslavija počiva na temelju narodnega edinstva. Je torej enotna unitaristična država. In to se naj spremeni v federativno? Federativizem bi v tem primeru dejansko pomenil razkol, cepčenje članov državne skupnosti, ki so dotlej bili uedinjeni. A čim se pokaže, da kakšna rešitev meri na to, da se poruši in razcepi nacionalna celota, se takšen ukrep ne more smatrati za dober in koristen, saj se s takim razkrojem nacionalne celote slabi nacionalna moč, kar lahko spravi v nevarnost celo obstoj državne celote. Javno je torej, da ne sme državnik monarhistične unitaristične države iz čisto patriotskih in monarhističnih čustev težiti za federalizmom, ker bi takšne težnje dejansko pomenjale slabljenje monarhije, kar bi bilo v nasprotju z načelom, da je treba monarhijo jačati, ne pa s cepitjem slabiti.«

Spori med „velikimi katoliki“ in kršč. socialci

»Slovenec« in njegovo okolje vodi že dlje časa ljuto borbo proti krščansko socialnemu delavstvu, ki je organizirano v »Jugoslovanski strokovni zvezi«. Proti tej organizaciji so »Slovenčev« pravoverni katoliki osnovali »Zvezo združenih delavcev«, ki jih vodi neki France Pernišek. Ta je napisal knjižico »Zakaj nismo krščanski socialisti?« To svojo knjižico je poslal tudi si-beniški »Socialni reviji«, »krščansko socialnemu listu za kulturo, gospodarstvo in politiko«. Brošuri je bila priložena od Perniškega samega napisana ugodna ocena v obliki. No, »Socialna revija« te ocene ni pričela, pač pa je objavila o knjižici dolg referat, v katerem citamo med drugim: »Pernišekova knjižica je napad na slovenske krščanske socialce. Očita jim, da so sprejeli marksistične zablude, da so neposlušni avtoritativnemu socialnemu učenju cerkve in papeževim okrožnicam, da razbijajo katoliško edinstvo in da ljubimkujejo z marksisti. Knjižica nas niti najmanj ne more prepričati, da so naši slovenski tovariši, zlasti voditelji »Jugoslov. strokovne zveze« krenili s pravega pota in se odpovedali Krekovemu socializmu in njegovim idejam. Iz celote iztrgani citati ne pomenjajo nič. Ako človek išče poučitev, je najde tudi v sv. pismu. Prav ima Pernišek, da ni krščanski socialce. On to tudi ne more biti. Ako bi se kdo navel v kršč. socialnem društvu, ki bi se drznil trdit, kakor pisatelj brošure, da m resnično načelo, da je »kapitalizem po svoji notranji naravi oduševski, bi tekoma manj ko 24 ur letel iz vseh naših ustanov...« Si-beniška revija zaključuje svojo jedko »ocene« tako-le: »Sicer pa je Pernišekova knjižica odmev onih dni, ko sta Leuger in Krek radi krščan. socializma izkusila toliko grenkega. Danes tudi točno vemo, od koga: od onih istih »velikih katolikov«, ki so s svojo veliko plitvostjo in še večjo drznostjo porušili socialni mir in napredek Nemčije, Italije in Avstrije in padli v Italiji v prah pred človekom, ki je na javnem shodu dajal Bogu pet minut časa, da dokaže svoj obstoj, in v parlamentu izjavil, da bi ostalo krščanstvo, ako bi ne prišlo v Rim, židovska sekta, v Nemčiji pa pred sledbeniki pokreta, v katerem se govori, da morajo stari odvracati deca od poseta cerkve.« — Radovedni smo, kaj poreče »Slovenec« na ta poper »Socialne revije«. Ali se loti te tudi s kolom, mesto z argumenti?

Borzna poročila.

Curik, 5. marca. Beograd 10, Pariz 20.34 London 21.38.75, New York 49.7.85, Bruselj 78.75, Milan 23.06, Amsterdam 23.80, Ber. lin 176.10, Dunaj 29.40—81.70, Praga 15.22, Varšava 32.35, Bukarešta 34.6.

Peturna bitka v predmestju Madrida

MADRID, 5. marca. AA. V teku popoldneva su uporniški oddelki štirikrat napadli vladne postojanke v vseučiliškem delu mesta pri Moncloi in pri francoskem

mostu. Napad je bil podprt z najmodernejšim orožjem, posebno z najmodernejšimi tanki. Topovi proti tankom in oddelki dinamitarjev pa so ustavili tanke. Po pet-

»Kulturni« odnošaji Dunaj — Berlin Na obeh straneh vodijo borbo proti medsebojnemu „okuženju“

Dunaj, 5. marca. o. Ob nedavnem obisku nemškega zunanjega ministra Neuratha na Dunaju so posebno naglašali, da je njegov glavni uspeh v pogovornih medsebojnih kulturnih odnošajih. Imenovana je bila tudi posebna komisija, ki naj bi izdelala podoben načrt za sistematično sodelovanje na kulturnem polju, ako že na političnem področju nikakor ni mogoče doseči sporazuma. Tako avstrijski, kakor nemški listi so slavili ta sporazum kot velik napredek. Komaj teden dni po teh slavnostnih prihajajo na dan stvari, ki kažejo v pravi luči »kulturne« odnošaje med obema nemškima sosedoma. Avstrijska vlada ne le da ni ukinita prepovedi uvažanja nemških listov v Avstrijo, nego je sedaj seznan prepovedanih nemških listov še izpopolnila. Zahtevo Berlina, naj bi se dovolil uvoz »Völkischer Beobachterja«, je gladko odklonila, posebej pa še prepovedala uvoz Göringovega gla-

sila »Essener National-Zeitung«. Nemška vlada se je takoj revanžirala in prepovedala uvoz vsega avstrijskega provincijskega tiska, ki je pisal po večini v nemško-nacionalnem duhu, v kolikor je bilo to v danih razmerah sploh mogoče. Ta tisk se je v Nemčiji dobro prodajal in je v glavnem živl vel od številnih naročnikov v Nemčiji. Nasprotno so bile naročnine za vse nemške liste, ki se prihajajo v Avstrijo tako znižane za avstrijske naročnike in kupovalce, da so sedaj cenejši kakor avstrijski listi in se na debelo prodajajo. Na Dunaju so zelo v skrbeh zaradi te nepričakovane poplave hitlerjevskega tiska v Avstriji, zlasti na podeželju, vendar pa si ne upajo znova popolnoma zabraniti uvoza nemških listov v Avstrijo. »Kulturni« odnošaji se med Berlinom in Dunajem razvijajo torej vse prej kakor v duhu medsebojnega zblizanja.

Šolska reforma v Franciji

Učitelji bodo imeli akademsko izobrazbo — Uvedba orijentacijskega razreda

PARIZ, 5. marca. b. Na včerajšnji seji je prosvetni minister predložil vladi, v odobritev osnutek zakona o reformi francoskih osnovnih in srednjih šol. Vlada je osnutek zakona sprejela in pooblastila prosvetnega ministra, da ga predloži parlamentu. Reforma, kakor jo predlaga prosvetni minister, je naletela na zelo simpatičen sprejem v javnosti, kar dokazuje pisanje časopisja brez razlike na strankarsko porbarvanost.

Osnovna zamisel šolske reforme je, da je treba ločiti posamezne stopnje osnovne in srednješolske vzgoje. Zato bodo odpravljene tako zbrane višje osnovne šole, ki odgovarjajo drugod meščanskim šolam, in ki so služile za pripravo za učiteljska. Kdor se je do sedaj želel posve-

tit učiteljskemu poklicu, se je moral zanj prežgdati odločiti. Odslej bo francoski zakon zahteval za vpis na učiteljske dovršeno srednjo šolo s položenim zrelostnim izpitom, tako da bo učiteljska diploma istovetna z akademsko diplomom na univerzah.

Važno spremembo uvaaja osnutek novega zakona tudi v določitvi obveznega zrelostnega izpita po dovršeni osnovni šoli. Srednje šole se ne začnejo z vstopom v prvi razred temveč s posejanjem prehodnega »orientacijskega razreda«, v katerem naj učitelji pretehtajo sposobnosti svojih učencev za srednješolski pouk. Srednja šola se deli nato v tri skupine, klasično, moderno in strokovno.

Atentat na ravnatelja »Jugobruna« med vožnjo iz Ljubljane v Kranj

Trije neznan storilci so streljali na njegov avtomobil — K sreči je bil ravnatelj Synovec samo lažje ranjen od drobecv šip

Ves Kranj je danes pod vtisom zločina, ki so ga izvršili včeraj popoldne neznaní atentatorji na ravnatelja Jugobruna G. Synoveca Josipa. Na srečo krogel niso zadele in je bil ravnatelj samo lažje ranjen na glavi od drobcev avtomobilske šipe, katero je razbila krogla namenjena v glavo g. ravnatelja.

Včeraj popoldne okoli 16.30 se je ravnatelj Synovec s šoferjem Starcem Antonom vračal iz Ljubljane v Kranj. Sedel je poleg šoferja. Na poti med Pirničami in Smlednikom so nenadoma padli strelji iz jarka ob cesti, ki teče ob gozdu. Prva krogla je razbila šipo pred volanom in švignila mimo dir. glave. Drobci šipe so odleteli in ravnatelj obraz in ga poškodovali na senu. Šofer ni izgubil prisotnosti in je pognal avtomobil, v naslednjem trenutku so pa atentatorji še trikrat ustrelili. Druga krogla je predrila srednjo gumo, tretja in četrta krogla sta pa zadeli

avtomobil že v zadnjem delu. Šofer je s prazno prednjo gumo ubežal atentatorjem in srečno privozil do orožniške postaje v Smledniku, kjer so ranjenemu ravnatelju Synovecu nudili prvo pomoč. Šofer je tudi takoj izmenjal pnevmatiko, na kar je nadaljeval vožnjo do Kranja.

Orožniki so preiskali avtomobil in ugotovili, da je eden izmed napadalcev streljal s samokresom kalibra 6.35 mm, drugi pa najbrže z avstrijsko karabinko. Vse kaže, da so atentat izvršili trije zločinci. Dva sta streljala in sta bila skrita v jarku ob cesti ter zakrita z vejevjem, tretji je bil pa nekaj korakov pred njima in je prežal na avtomobil in najbrže tudi dal znamenje za streljanje.

Smledniški orožniki so takoj uvedli obširno preiskavo, toda doslej še ni sledi za atentatorji. Ker je g. ravnatelj v zadnjem času dobival razna grozila pisma, sodijo, da gre za maščevanje in ne za roparski napad.

Italijanski kralj v maju v Pešto

BUDIMPEŠTA, 5. marca. Včeraj je zunanji minister Kanya uradno potrdil govorice o obisku italijanskega kraljevskega para. Izjavil je med drugim: Uradno nas iz Rima sicer še niso obvestili o obisku italijanskega kralja in kraljice v Budimpešti, vendar upamo, da bo prišlo do obiska v maju. Mislim, da ni potrebno še posebej poudariti da pričakujemo ves madžarski narod italijansko kraljevo dvojico z največjim navdušenjem in vdanostjo.

Grof Czernin

Hodžev osebni tajnik
PRAGA, 5. marca. Ministrski predsednik dr. Milan Hodža je imenoval za svojega osebnega tajnika grofa dr. Edmunda Czernina, nekdanjega avstro-ograrskega zunanjega ministra.

Kupujte domače blago!

Tajno nemško posojilo za oborožitev

NEW YORK, 5. marca. v. Newyorská borzna komisija za efekte in devize je objavila, da je Nemčija za izvedbo svojega oboroževalnega programa in za pobiranje brezposelnosti najela tajno posojilo v približni višini dveh milijard dolarjev. Komisija, ki ima po zakonu dolžnost, da registriira nova posojila, je po običaju prosila tudi nemško vlado za informacije o tekočih dolgovih, nemška vlada pa je odklonila, da bi objavljala podrobnosti o gotovih dolgovih, ter je izjavila, da ne gre za vladne dolgove. V ostalem nemška vlada ne zanika obstoj omenjenih dolgov, ki jih komisija ceni na dve milijardi dolarjev.

Iz Rusije izgnani Nemci nočejo v Nemčijo

MOSKVA, 5. marca. Izmed 43 Nemcev, ki so bili pred meseci aretirani v Moskvi in Leningradu, je bilo te dni po odredbi ljudskega komisarija za notranje zadeve obsojenih na izgon iz Rusije 10, o čemer je ljudski komisariat za zunanje zadeve obvestil nemško poslanstvo v Moskvi. Doznan je se sedaj, da se dva od teh ne želita več vrniti v Nemčijo. V navzočnosti nemškega poslanika sta oba izjavila, da hočeta še nadalje ostati v Rusiji ter sta v ta namen pripravljena prestatiti vsako, še tako hudo kazen za svoja dejanja. Političnega obzora ju je navzlic tej prošnji poselala preko meje.

Nuncij Orsenigo pri Neurathu

BERLIN, 5. marca. V nemških katoliških krogih se še vedno veliko razpravlja o nedavnih razgovorih kardinalov Bertrama in Schulteja s kancelarjem Hitlerjem. Kardinala sta mu izročila daljši memorandum, v katerem je nemški episkopat podrobno razložil položaj katoliške cerkve v Nemčiji. Domneva se, da je v zvezi s predajo tega memoranda tudi predvčerajšnji obisk apostolskega nuncija Orseniga pri zunanjem ministru Neurathu.

Sato — novi japonski zunanji minister

TOKIO, 5. marca. Ker je bivši japonski poslanik v Berlinu Ovata odklonil ponudeno mu mesto zunanjega ministra, je prevzel ta resor doseadanji poslanik v Parizu Sato. V zvezi s tem imenovanjem bo japonski poslanik v Rimu Sdimura po vsej priliki premeščen v Pariz, poslanik Rota pa iz Berna v Rim. Dosedanji ravnatelj Amao, tiskovni načelnik zunanjega ministristva, bo imenovan za poslanika v Bernu.

Bukarešto zapustilo 4.000 študentov

BUKAREŠTA, 5. marca. Zaradi zatvo-rnitve dijaških domov, klubov ter univerz, je danes odpotovalo iz rumunske prestolnice okoli 4.000 izmed 20.000 študentov, kolikor jih je bilo letos vpisanih na bukarški univerzi.

Rešitelj neozdravljivih

Ob 80 letnici slavnega psihijatra prof. dr. Wagner-Jauregga

Jutri bo proslavil slavnega dunajski psihijater in Nobelov nagrajenec prof. dr. Julij Wagner-Jauregg svoj 80. rojstni dan. Njegovi poklicni tovariši so pripravili ob tej priliki več prireditev, na katerih bodo proslavili ta dan s predavanji o njegovem delu in uspehih. Sam Wagner-Jauregg se tega slavlja ne bo udeležil, ker je sklenil proslaviti svoj 80. rojstni dan v krogu svojcev in nekaterih prijateljev izven Dunaja na svojem posestvu.

Wagner-Jauregg je dobil po pravici naslov »rešitelj neozdravljivih«. Znano je, da je bil prvi, ki je začel z uspehom zdraviti paralizirane. Do njegovega izuma zdravljenja tu strašne bolezni z malarijo so bili vsi, ki so se inficirali s spiroheto, zapisani smrti. Znano je, kako grozne bolečine so morali tako bolniki prestopati. Kot posledica infekcij navadno v dobi mladostnih zablod se pokaže bolezen običajno po 15 letih, ko je bolnik že prav za prav pozabil na svoj mladostni greh. Nenadoma postane raztresen in pozabljiv. Gre na obisk v boljšo družbo in čita na vabilu, da je predpisana večerna obleka, zvečer pa pride v sportni obleki. Piše pisma z zmedenimi vsebinami, ko govori, izpušča zloge in besede, najhujše pa se, da se sam vsega tega ne zaveda. Ljudje, ki imajo z njim opravka, postanejo pozorni, šušljajo in majejo z

rameni, duševni razkroj pa postaja čim bolj obsežnejši in bolnik ne more več izvrševati svojega poklica. Zdravnik ugotovi progresivno paralizo. Bolnikova osebnost se razkroji, obsojen je na hiranje v blaznici, dokler ga ne reši smrt. Profesor Wagner-Jauregg je odkril svojo novo metodo za zdravljenje te doslej neozdravljive bolezni čisto slučajno. Imel je bolnika paralizirano, ki je oboje le za leganjem. Wagner-Jauregg je ugotovil, da se je bolnikova stanje po tej bolezni nenadno izboljšalo. Začel je proučevati vzročno zvezo med paraliziranim in leganjem. S pomočjo svoje genialnosti in strokovnega znanja je naposled ugotovil, da obstoja zveza med vročico, ki jo povzročajo bacili legarja in paraliziranim obolenjem. Po večletnem študiju in poskusih na dunajski kliniki je izdelal metodo za zdravljenje paralize z vročico, ki jo povzroča vcepljena malarija. In zopet se je uveljavila profesorjeva genialnost s tem, da je ugotovil, na kakšen način je treba izgnati zlodeja paralizirane z Belcebubom vročice bolezni, kajti pri prvih poskusih se je dogajalo, da so pacienti podlegli malariji.

Zdravljenje paralize z malarijo po metodi prof. Wagner-Jauregga je prevzela medicinska znanost in praksa po vsem kulturnem svetu. V zadnjem času jo skušajo izpopolniti z vbrizgavanjem raznih snovi, ki povzročajo vročico in tudi s povzročanjem vročice s pomočjo radijskih valov, toda doslej z novimi metodami niso dosegli posebnih uspehov in Wagner-Jaureggova metoda je še vedno najboljša.

Wagner-Jauregg je s svojo novo metodo z velikim uspehom v zadnjih letih začel zdraviti glavobol in migreno pri pacientih, ki so smatrali svojo bolezen za neozdravljivo. Znano je tudi njegova metoda za zdravljenje golše, katero pa odločilne zdravstvene oblasti v Avstriji niso po iznajditeljevem predlogu uporabljale za zdravljenje v Avstriji, pač pa uporabljajo z velikim uspehom Wagner-Jaureggovo metodo za zdravljenje golše v drugih državah kakor v Franciji, Nemčiji itd. Tako velja tudi za slavnega Wagner-Jauregga, da ni nihče v svoji dobi prerok.

Igralka mrtva — občinstvo ploska

Veličina in mizerija igralskega poklica

V newyorškem gledališču Forest se je odigrala v nedeljo pretresljiva tragedija igralske poklicne dolžnosti.

Vprizorili so že 1392-letno predstavo igralka »Tobacco Road«. Ta gledališka igra je imela kaj čudno usodo. Prvič so jo vprizorili 1. 1932 v nekem zakotnem gledališču v New Yorku. Publiko ni bila zadovoljna, še manj pa kritika. Vprizoritev igre so smatrali za veliko polomijo. Razburili so se posebno kritiki, ki so avtorju očitali spolzkost v mislih in besedah ter mu odrekli sleherni dramski talent. Več tednov so igrali komad v skoraj praznem gledališču, po še stih mesecih pa je avtorju in gledališkemu ravnatelju uspelo zbuditi zanimanje zanj pri široki publiki. Po šestih mesecih je bil zakoten teater že premajhen in je ravnateljstvo najelo prostornejše gledališče. Odslej je imela igra naravnost senzacionalen uspeh, najbrže tudi zaradi tega, ker so v vseh mestih na deželi njeno uprizoritev prepovedali iz moralnih razlogov.

Glavno vlogo je igrala igralka Maude Odele. Predstavljala je nuno Bessie Rice, tolažiteljico ponižanih in razaljenih. V nedeljo je se igralka po prvem dejanju onesvestila. Imela je še toliko moči, da je prišla do garderobe, kjer se je pa mrtva zgrudila na tla. Za kulisami je nastala panika, katero pa je obvladal ravnatelj gledališča, ki je zpovedal, da

morajo igralci igrati nadaljevati. Partner mrtve igralka je moral izpustiti več odstavkov ali improvizirati novo besedilo, da je igra lahko tekla nemoteno na odru. Odstavke, ki jih ni bilo mogoče izpustiti, da ne bi trpel smisel igre, je za kulisami recitirala druga igralka, ki je bila najboljša prijateljica mrtve Odele.

Georges Ohnet:

ZADNJA LJUBEZEN

Roman

— Prav pravite, — je pritrdila, — in moj oče je nekoč pravil, kako se sklepajo zakonske zveze med kaznivci in kaznilnicami. Pridejo v sprevedu obsojenci obeh spolov, predstavijo se medsebojno in se vzamejo sredi tatvin in umorov. Zdi se mi, da v Evropi ni mnogo zakonov boljših od teh zakonskih zvez, sklenjenih med pošteniaki. Tam vsaj takoj vedo, kakšen korak so storili. Pri kaznivcih ne more biti nobenega globokega presenečenja in trpkega spoznanja, potem, ko je že prepozno, da si se omožila s podležem ali oženil z vlačugom.

— Moja razglabljanja ste privedli do paradoksa, — je omenil markiz. — Mar ne mislite, da bi se mogel visoko nadarjen, izobražen in pameten možki brez strahu oženiti z vihravo in lahkomišelnim mladenkom, če ve, da ga ljubi?

— Mislim, da bi mogel tak možki priti do konca svojega življenja potem, ko je porabil vse svoje dni za neprestano borbo proti vsem težavam in krizam. Kar jih more naložiti ženina vrtoglavo. Toda čemu bi storil tako, če ni k temu prisiljen?

57

— Mar ga ne more pripraviti do tega ženina ljubezen?

— Biti ljubljen! — je odgovorila Lucie. — Mar je to kaj vredno?

Markiz jo je začuden pogledal in vzkliznil: — Vi zaničujete ljubezen! Mar vas nihče ne ljubi?

— Ljubi? — je odgovorila. — Vse ženske so ljubljene, toda malo je tistih, ki jih ljubezen osrečuje.

— Ali bi mel voditi, kakšno je vaše naziranje o tem?

— To se pravi, da zahtevate od mene, naj vam izdam svoje načrte, — ga je zavrnila Lucie.

— V moji starosti se vam ni treba bati da bi to zlorabili.

— Če ne zase, pa za druge, — je odgovorila hitro. — Saj lahko dajete nasvete.

Markiz je pomislil sam pri sebi: Vse moje skrivne misli pozna. Uganila je mojo taktiko in odkrite besede ne spravim iz nje. Najbrž se mi skrivaj posmehuje že ves čas. Treba je v prvi vrsti zavaruati grofice pred vsako možnostjo sumničanja, da je indiskretna.

— Gotovo se vam zdi čudno, da vam govorim o svoji teoriji, o zakonski zvezi, jaz, ki sem ostal samec.

— Zelo dobro ste storili, da se niste dali preslepiti doždevnim koristim in da ste pravočasno spoznali senčne strani zakonskega življenja.

Lahko si mislimo s kakšnimi čustvi so igralci izvršili svojo dolžnost, vedoč, da leži v garderobi njihova tovaršica mrtva v fotelju.

Občinstvo ni slutilo tragedije, ki se je odigrala za kulisami. Ko je padel zastor, je navdušeno ploskalo sprčo doživljene tragedije na odru, dočim so mrtvo Odele polagali v dvorani za skušnje za kulisami na mrtvaški oder.

Kaj je vojvodi najbolj všeč

Znano je, da bivši kralj angleškega imperija, sedanjí vojvoda Windsorski, zelo ljubi Dunaj. Dunajčani ga pa tudi smatrajo za najbolj slavnega gosta svojega mesta v zadnjih letih. Kaj je visokemu gostu na Dunaju najbolj všeč? O Dunaju vojvoda namreč rad in pogosto govori.

Vojvoda ljubi znano Kärntnerstrasse, ker mu nudi pestro sliko velikomestne prometne žile in obenem prijazne elegantne promenade. Prati tako ljubi vojvoda Ring med cesto Wollzeile in Opero. Rad obišče Schönbrunn, Hochburg ter cesarski Wagenburg, ker so te stavbe zadnje priče nekdanjega dvornega razkošja, kakršno je bilo samo še na burkundskem dvoru v poznem srednjem veku in katerega je prevzel samo habsburški dvor.

V umetnostno zgodovinskem muzeju na Dunaju ima vojvoda »svoje sobe« in slike, ki jih vedno znova obiskuje in občuduje. Ustavi se najraje pred slikami španskih infantov v sobi, ki je zelo slabo in nesmoteno razsvetljena. Vsakokrat se vojvoda zgleda v te slike in vsakokrat pripomni svojim spremljevalcem: Ali niso lepe? Toda razsvetljava je žal zelo slaba!

Nato pa gleda žalostno okoli, kakor da bi študiral, katero steno bi bilo treba podreti in v njej napraviti novo okno, da bi bili španski infanti bolje razsvetljeni.

Nad kilometer dolge tračnice

Tračnice na železniških progah niso daljše od 13 m. Tračnice se pod vplivom toplotne in mrazne raztezanja in krčenja in zato so železniški tir sestavljeni samo iz krajših kosov, med katerimi mora biti nekaj presledka. In baš te vrzeli so slaba stran železniških prog, ker povzročajo med vožnjo tresenje in ropot. Zato so jeli v novem času polagati dolge tračnice brez vmesnih vrzeli tam, kjer vodi proga recimo skozi predor in kjer ostane temperatura vedno enaka.

Zanimiv poskus so napravili nedavno v ameriški državi Montana. V Blossburgskem predoru zapadno od mesta Helena so položili železniški tir iz enega samega para tračnic, dolgih po 1225 m. Tračnici so zvarili iz krajših v en kos. Položili so ju na 90 vagonov in ju tako prepeljali v predor. Tam se je vlak v sredini odpel in obe polovici so počasi potegnili narazen. S posebnimi napravami so tračnici previdno položili na tir. Vsaka tračnica tehtala 85 ton. In pokazalo se je, da je vožnja po

tračnicah brez vrzeli zelo prijetna. Le škoda, da takih tračnic ni mogoče položiti povsod.

Vila strahov

V Fordovem mestu Detroitu so objavili dnevnik oni dan naslednji oglas: Ali veste, kaj je strah? Če se ne veste, pridite k nam in obljudimo vam 200 dolarjev, če preživite noč v naši vili strahov. Vilo je zgradil in opremil podjeten mož, ker je hotel vnoviči navdušenje Američanov za razne zgodbe o strahovih, ki vidimo njih sledove tudi v mnogih ameriških filmih. Tako je bila v mestu otvorena vila strahov, ki vstopnina v njo ni posebno nizka. To je razvidno že iz nagrade onim, ki bi preživeli v vili noč. Toda Američani so pripravljali plačati nekaj stotakov samo da spoznajo, kaj je strah.

Noben novinar, finančni magnat ali zadovoljen mešan, pa tudi nobena filmska zvezda ali milijonarja niti ni preživela v vili strahov noči. Ameriški listi podrobno opisujejo doživljanja svojih poročevalcev v vili strahov, kjer seveda ne straši, pač je pa iznajdljivost tehnikov uredila vse tako, da dobi človek potom prečudnih mehanizmov in svetlobnih efektov vstis pravih strahov. Pogled na notranjost vile strahov je tako grozen, da še nihče ni mogel ostati v nji več kot tri ure.

Kako in kdaj je nastal tokajec

Na prehodu iz 18. v 19. stoletje je imel v Prešovu veletrgovino Samuel Steinhübel, rojen leta 1755. Z lastnimi ljudmi je pošiljal blago skoraj po vsem svetu. Zelo se je pa tudi zanimal za vinarstvo in izdal je knjigo nasvetov, kako je treba v sedanjem Tokaju in na vzhodnem Slovaškem pridelovati vino. Imel je prostrane vinograde in ustanavljal je vedno nove, da je lahko pošiljal vino po vsem svetu. V pogorju Tokaj je odkril posebno močno vino in postal je pozoren nanj. Poskrbel je za njegovo zaščito. Najprej so to vino zaščitili z župnikom, pozneje pa se z državnim zakonom. Zakon je strogo določal, katero vino se sme imenovati tokajec.

Tako je Steinhübel ustanovil slavo tokajca, ki je bila vedno večja. Zakon o zaščiti tega vina je še zdaj v veljavi. Po ustanovitvi Českoslovaške je prišlo nekaj vasi iz tokajske oblasti v českoslovaško republiko tako, da imajo zdaj tudi tam svoje tokajsko vino. Med te kraje spada zlasti Mala Toronta z državnimi kletmi, v katerih imajo znamenito kapljico. Ustanovitelj slave tokajca je umrl v svojem vinogradu v Madu leta 1823. Zadel ga je kap in njegova slava je kmalu ugasnila.

Kurilni inženjerji

Premog juna v Ameriki kot domače kurivo nevarno konkurenco v petroleju in plinu. Zato iščejo ameriški trgovci s premogom izhod iz težkega položaja, ker morajo obdržati stare odjemalce in pridobiti čim več novih. Univerza v Illinoisu prireja od leta 1934 vsako leto tečaj o novih načinih uporabe premoga. Vsa predavanja zidejo tudi tiskana. Zlaj je izšel drugi zbornik z 21 predavanj iz leta 1935. Trgovci s premogom, je rečeno v enem predavanju, se mora zanimati za vse strani kurjave s premogom. Ili mora vedno na roke odjemalcu, pa naj gre za prodajo premoga, za dovoz istega na dom ali za snajenje in popravilo peč, skratka postreči mu mora z vsem, kar je v zvezi s premogom. Mislili so časi, ko je moral odjemalec sam hoditi k trgovcu s premogom; zdaj mu mora trgovec sam postreči v vsakem pogledu.

V Ameriki ljudje počnejo več prasnega premoga. Zato morajo trgovci premog poskupiti s kalijevim kloridom pod pritiskom ali pa z oljnatimi emulzijami. Druge novosti so v Ameriki takozvani kurilni inženjerji. To so svetovalci premogovnih družb v vsem, kar se tiče ureditve racionalnih peč. Kurilni inženjer mora skrbeti tudi za reklamo in informirati javnost zlasti s predavanji o premogu. Tudi v Ameriki se vedno bolj širijo premogovniki in koksi briki, ki jih prodajajo v zabojčkih po 6 kock.

Filmske zvezde v zasebnem življenju

Miss Gwen Wakingova, modna risarka v Hollywoodu, se je vrnila v New York, kjer je dala novinarjem izjavo, nad katero se zgraža del Ameriške javnosti, zlasti v Kaliforniji. Nihče na svetu ni slabše obleden od filmskih zvezd, je dejala Wakingova. Filmske zvezde so se odpovedale pravi eleganci. Ves dan se sprehajajo v

skopalnih oblekah ali v jahalnih hlačah oziroma kolesarskem dresu. Nostijo črna očala, da bi jih ljudje ne mogli spoznati. Taka očala ne morejo seveda lepo pristajati obrazu, zlasti ne ženskemu. Razumljivo je pa, da jih filmske zvezde nosijo, ker se morajo njihove oči po ostrih svetlobi v filmskih ateljih odpočiti.

Oboževalci in oboževalke filmskih zvezd iz kinematografov bi bili zelo razočarani, če bi mogli videti svoje ideale z zasebnim življenju. Obrazi filmskih igralcev se daleč niso tako lepi, kakor jih vidimo na filmskem platnu. Edine žene v Ameriki, ki so res elegantne, so žene newyorške družbe, a na te vpliva evropski okus.

SOKOL

Sokol I. Ljubljana-Tabor sporoča svoje mu članstvu, da je umrl njegov dolgoletni član br. Franjo Šimik, sodni nadofical v pokolu. Obenem prosi svoje članstvo, da sprejme svojega brata na njegov zadnji poti danes popoldne ob pol 5, izpred hiše žalosni na Domobranski cesti (vila Barbo-riš). Udeležba v evlju z znakom.

Ljubljanski sokolovsko okrožje sklicuje za nedeljo 7. t. m. ob 10 v sejni sobi Sokolskega doma na Viču okrožno prosvetno konferenco, ki je za vse društvene in četne prosvetlarje strogo obvezna. Ker bodo na dnevnem redu važna vprašanja glede bodočega prosvetnega udejstvovanja in našemu okrožju, pričakuje okrožno prosvetni odbor, da bodo vse edince okrožja stonile svoje dolžnosti in se odzvale našemu vabilu polnostevlino. Vse brate prosvetlarje prosimo, naj Prineso s seboj še vsa ev. zaoslala me. sečna prosvetna poročila in zaključno letno prosvetno poročilo, ker je isto nujno poorebno župnemu prosvetlarju za glavno skupščino. Zdravo! Okrožno prosvetlar.

Ljubljanski Sokol. V nedeljo bo točno ob 16. v duševni telovadnici »Popolne dece« na katerem nastopi moška in ženska deca s posvem novimi telovadnimi skladbami. Se, deži po 5 Din, stojišča 3 Din, stojišča za deca po 2 Din, to pa le, če se vstopnice kupijo prej v društveni pisarni v Narodnem domu. Vabimo vse prijatelje sokolske mladine.

Sokolsko društvo Ljubljana-Viž priredi jutri ob 20. v dvorani Sokolskega doma javno predavanje »Zlata slovanska Praga« glede na X. vsesokolski zlet 1938. Predaval bo br. inž. Joža Rus. Zanimivo predavanje bodo pojasnevali krsne sklopične slike. Po predavanju bo koncert, pri katerem sodelujeta mezosopraniistka K. Rudolova in p. amista S. Draganova. Vabimo k predavanju in koncertu narodno javnost, sokolske članstvo in naraščajo. Vstop prost.

Lutkovni oder v Šiški. Jutri bo ob 15. v Šiški lutkovna predstava »Gašparček med roparji« Stari, pripelje svoje malčke.

Sokolski koncert v Kranju. V okviru svojega prosvetnega dela in udejstvovanja, ki se najlepše pokaže vsako leto ob priliki župnega prosvetnega dne, praznuje »Sokolsko društvo Kranj« jutri v soboto 6. marca posebno lep praznik. V počastitev Masarykovega rojstnega dne, pod okriljem »JC lige«, »Česke besede« in »Sokola« priredi sokolski pevski mešani zbor svoj prvi samostojni koncert, za katerega se je z največjo vnujo pripravil vso zimo. Koncertni spored obsega 18 pesmi in sicer 8 za moški, 10 pa za mešani zbor, umetne in narodne. Zastopani so starejši in novejši skladatelji, najbolj pa pokojni Emil Adamič. Njegova krasna pesem »Bog daj« ki je še zelo malo znana, je bila poklonjena »Trbovškemu Zvoncu« in bo šele drugič izvajana. Težka, a efektivna je zlasti Pavčičeva »Če rdeče rože zapade sneg«. Iz starejših dobe naj omenimo Gerbiča, izmed novejših pa je znatno zastopan France Marolt. Vse pesmi so skrbno izbrane in dobro naščitirane, zato uspeh koncerta ne bo izostal. Sokolski pevski zbor je »Sokolsko društvo« ustanovilo ob svoji 35-letnici in je takoj zbudil veliko zanimanje za lepo pesem. Zbor šteje danes okrog 60 pevcev in pevk iz vseh slojev in poklicev. Kar je zelo razveseljivo. Prvotno je Sokolski zbor vodil g. Fakin, ki pa je zaradi prezaoplenosti pri Glasbeni šoli moral mesto pevovodje prepustiti g. D. Matulu. G. Matul je najprej vodil pri »Ljubljanskem Zvoncu« oktet, od 1. 1934. dalje pa vodi ves zbor. Študiral je zasebno pri Z. Prelovcu, nato pa Fr. Maroltu. Koncert pomeni za Kranj velik dogodek.

NEPRIMEREN ČAS

V uredništvu podeželskega lista pride pozno zvečer vsa obupana ženica in prosi, naj objavijo, da je izgubila denarnico z zadnjim stotakom.

— Gospa, prepozno je, list se že tiska. Priti bi morali prej, ji odgovori faktor.

Ženica se pa ne da odgnati in mlo prosi, naj jo uslišijo. Slednji se da faktor omehčati, pripomni pa: No, naj bo, toda drugi glejte, da izgubite denar prej.

med svojo ženo in markiza pred skupino, sredi katere sta bila Cravant in Lucie.

Markiz se je obrnil k Armandu, rekoč:

— Ali ni ta mladost razkošna? Kako bi človek ne pozabil na izgubo svoje mladosti, če se zaveda, da cvete v drugih okrog nas?

Armand se pa za njegove besede ni zmenil, nepremično je gledal njo, ki jo je tako brezmejno ljubil. Mina je sledila pogledom svojega moža in videla je, kako so uprti na Lucio in Cravanta. Dobro je poznala ta pogled. Bil je isti, s katerim je ona sama merila Armanda, če je bil v bližini Lucie. Tregla se je od jeze in ker se ni mogla več premagovati, je dejala:

— Zakaj bi pa ne smela kramljati in smejeti se? To je njuna pravica. Lucie je sprejela baronov predlog...

Te neprevide besede je vrgla svojemu možu v obraz kot izzivanje v pričakovanju, da ga bodo spravile iz ravnotežja, da bo stisnil pesti in zaškrilpal z zobmi. Toda Armandov obraz je ostal miren samo oči so malo hitreje zamežikale in prsa so se mu napela. Čez nekaj časa je dejal povsem mirno:

— Oštel bom Paula in Lucio, da mi ništa tega povedala.

Grofica in markiz sta se spogledala začudena nad Armandovo hladnokrvnostjo. In ker sta oba molčala, se je Armand neprisiljeno približal Cravantu in Lucii. Ta čas sta gospe de Jessac in Firmont poklicala Cravanta in to priliklo je izbral Armand, da je presenetil Lucio. Sklonil se je k nji in dejal na videz brezbržno: